

«Τρωάς»

Τρεις μονόλογοι με τον Δαβίδ Μαλτέζε για έναν επιζήσαντα του πολέμου

Ειρήνη Αϊβαλιώτου

20/04/2017

ΠΡΙΑΜΟΣ

Έφτασα στην λύπη
Αντέχεις τους ανθρώπους
όταν τους λυπάσαι

Τρεις χαρακτήρες, τρεις νεκροί, τρεις ήρωες που γνωρίζουμε καλά από την «Ιλιάδα» του Ομήρου. Τρεις θνητοί, τρεις άνδρες που διψάνε για πόλεμο, γιατί ο πόλεμος είναι αυτοί οι ίδιοι, χωρίς τον πόλεμο θα ήταν άλλοι.

Αν και τρεις διαφορετικές γενιές, τρεις διαφορετικές φωνές, παππούς, γιος και εγγονός, συναποτελούν ένα σύνολο στη σύνθεση του οποίου ο πόλεμος έχει τον πιο οργανωμένο λόγο. Ο πόλεμος αποτελεί την πεμπτούσια της ύπαρξής τους.

Ο πόλεμος για τον Πρίαμο, τον Έκτορα και τον Αστυάνακτα είναι τόσο αρχαίος όσο και ο άνθρωπος, ένας προαιώνιος σύντροφος της ανθρωπότητας, μια καθαρά ανθρώπινη εφεύρεση. Και, δυστυχώς, όπως μας διδάσκει η Ιστορία, όσο υπάρχουν κοινωνίες, θα υπάρχουν και έριδες και συρράξεις και πόλεμοι.

Μόνον όποιος επέζησε από τον πόλεμο μπορεί να μας μιλήσει γι' αυτόν. Εκείνος που είδε τη σκληρότητά του, τη ματαιότητά του και την ανοησία του.

Ο Τρωικός Πόλεμος στο έργο «Τρωάς» του Δημήτρη Δημητριάδη είναι μόνον η αφορμή, αφού μιλώντας για έναν πόλεμο της Αρχαιότητας, ο συγγραφέας μας μιλά για όλους τους πολέμους. Όλους αμείλικτους, όλους απάνθρωπους, που ξυπνούν ένστικτα που δύσκολα πιστεύεις ότι

υπάρχουν μέσα σου. Πολέμους που μεγαλώνουν απότομα τους ανθρώπους και τους σκοτώνουν.

Όταν κάθε λεπτό ζεις σε ακραίες συνθήκες φόβου, με την αγωνία του θανάτου γύρω σου, με την αγωνία του δικού σου θανάτου κάθε στιγμή, γίνεσαι ικανός για όλα, γίνεσαι δάσκαλος της βίας. Κάθε νόμος μένει βουβός κατά τη διάρκεια του πολέμου.

«Θα πειστεί κάποτε το χοντροκέφαλο ανθρώπινο γένος ότι μεγαλύτερη μωρία και συμφορά από τον πόλεμο δεν υπάρχει και από τα παθήματά του θα διδαχθεί κάποτε ότι πρέπει να τον καταργήσει, ως πάρα πολύ οδυνηρό και πανάκριβο μέσο για τη λύση διαφορών;», έγραφε ο Ιμμάνουελ Καντ.

Η **“Τρωάς”** μιλάει για αυτήν ακριβώς την πολεμοχαρή πλευρά του ανθρώπου. Για τις αιτίες των πολέμων που πρέπει να αναζητηθούν στην ανθρώπινη φύση, στον φθόνο και στα πάθη.

Παρακολουθήσαμε την «Τρωάδα» στο «BlackBox» του Ιδρύματος Μιχάλης Κακογιάννης, μια παράσταση της ομάδας *Σημείο Μηδέν*, σε σκηνοθεσία **Σάββα Στρούμπου** και ερμηνεία **Δαβίδ Μαλτέζε** με την ηθοποιό και μουσικό Έλλη Ιγγλίζ να παρίσταται και να συμπαρίσταται επί σκηνής μαζί με ένα πιάνο.

Ως σκηνικό περιβάλλον αξιοποιήθηκαν εμβληματικά σκηνικά αντικείμενα, τα περισσότερα πρωτότυπα και χειροποίητα, που έχει χρησιμοποιήσει η ομάδα σε προηγούμενες παραστάσεις της, δημιουργώντας μια σκοτεινή αίσθηση. Μεταξύ αυτών, το παράξενο μεταλλικό έγχορδο όργανο που είχε κατασκευάσει ο **Δαβίδ Μαλτέζε** από ανακυκλωμένα υλικά για τις ανάγκες της παράστασης «Βούτσεκ». Ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο φανερώνεται και στοχάζεται ο ποιητικός άνθρωπος.

Αρχίζοντας η παράσταση, ξεχύνονται στα μάτια και στη σκέψη μας εικόνες πολέμου πικρές και σκληρές, εικόνες που πονούν.

Πόσο κοντά είμαστε στον πόλεμο; Πόσο ζούμε τον πόλεμο; Πόσο ο πόλεμος είναι στο κύτταρό μας; Μέρος της Ιστορίας μας, της συλλογικής μας μνήμης, του πολιτισμού μας; Και πόσο δύσκολο είναι να ξεφύγουμε από αυτόν;

ΕΚΤΩΡ

Είμαι άντρας
επειδή είμαι όλα
κι επειδή τα δέχομαι
όλα

Στο θέατρο του Δημήτρη Δημητριάδη παρατηρείται μια σαφής μέριμνα για την αναδιοργάνωση των παραδοσιακών σχηματισμών του ζην. Ένα τέτοιο σχέδιο μετασχηματισμού είναι το έργο του «Τρωάς», στο οποίο ο συγγραφέας σαφέστερα μας δείχνει αυτόν τον μηχανισμό ανάθεσης της οδύνης από την αδράνεια στην υποτιθέμενη αντίδραση. Ο Δημητριάδης επιδίδει στη νεοελληνική δραματολογία την πιο αποκλειστικά ανδρική πράξη καταστροφής, τον πόλεμο, και δηλαδή τη διάλυση, αλλά και την ανάκτηση ενός τοπίου συντριμμένου, το οποίο νέμονταν για δεκαετίες οι «κανονικοί»: «Ανδρισμός είναι/ το δόσιμο/ και το δόσιμο/ ανδρεία/ Έτσι δόθηκα και/ στον πόλεμο/ Σ' αυτόν/ τον πρώτο άντρα», ακούμε να λένε ο Έκτορας και ο Πρίαμος πριν συντηχθούν σε Τρωάδα.

Η περίπτωση του Δημήτρη Δημητριάδη στη μεταπολιτευτική μεταφραστική, ποιητική, μυθιστορηματική και θεατρική ιστορία της Ελλάδας είναι από κάθε άποψη εκρηκτική και ιδιόρρυθμη. Ανήκει στην περιορισμένη εκείνη χορεία των θεατρικών συγγραφέων που εκβίασαν με ριζοσπαστισμό την έλευση του μεταμοντέρνου και αποδομητικού στοχασμού στα ελληνικά γράμματα. Η προσέγγιση του έργου του απαιτεί την κατοχή τριών θεμελιωδών ερμηνευτικών εργαλείων που δεν είναι άλλα από τις θεωρίες του μεταμοντερνισμού, της μεταδραματικότητας και της μεταμυθοπλασίας.

Ο ανδρισμός, ο οριστικός δηλαδή αποχαιρετισμός κάθε ελπίδας και φόβου, είναι η ηθική του μηδενισμού. «Ο άνδρας είναι δόσιμο επειδή είναι διείσδυση και άδειασμα. Αυτό, αν δεν συμβαίνει σε όλη του την υπόσταση ανά πάσα στιγμή και σε κάθε περίσταση, αν δεν καταρρίπτει δηλαδή όλους τους φραγμούς, τότε ο εν λόγω άνδρας δεν είναι ολόκληρος, άρα δεν τού ανήκει πλήρως ο ανδρισμός. Με την έννοια αυτή, δεν ζούμε σε μία ανδροκρατούμενη κοινωνία», επισημαίνει ο συγγραφέας στη συνέντευξή του στο **catisart.gr**.

Ο Σάββας Στρούμπος και ο Δαβίδ Μαλτέζε «ανέλαβαν την “Τρωάδα” ως εγγενείς μέτοχοί της και κάτοχοί της. Την ενσωματώνουν ολοσχερώς», τονίζει επίσης ο Δημήτρης Δημητριάδης.

Το θεατρικό έργο, καινούργιο και άπαιχτο μέχρι τώρα στην Ελλάδα, είναι ένας μονόλογος, ο οποίος, με σημείο εκκίνησης τον πόλεμο της Τροίας, καταπιάνεται με το θέμα του πολέμου. Πώς γίνεται να συμφιλιωθείς με το άλεκτο, το ανείπωτο, πώς γίνεται να περιγράψεις τη φρίκη, το ακατανόητο της εμπόλεμης σύρραξης, του διχασμού, της εμφύλιας διαμάχης; Όταν ο εμφύλιος πόλεμος είναι η βασιλεία του εγκλήματος. Στην παράσταση ο λόγος και η κίνηση με μια σπάνια ευθυβολία, η μεταμόρφωση και το παιχνίδι μας δίνουν ένα «μάθημα πολέμου», έναν ορισμό ανδρείας, μια έννοια ανθρωπιάς και μια αίσθηση για την ειρήνη. Γιατί η ειρήνη απαιτεί μεγαλύτερο ηρωισμό από τον πόλεμο. Απαιτεί περισσότερη πίστη στην αλήθεια και μια πολύ πιο καθαρή συνείδηση.

Η “Τρωάς” είναι ένα τρίδυμο, τρεις μονόλογοι σε τρία μέρη. Στο πρώτο, το καθένα από τα τρία πρόσωπα, Πρίαμος, Έκτωρ, Αστυάναξ, μιλά για το πώς βίωσε τον πόλεμο. Στο δεύτερο, το κάθε πρόσωπο μιλά ως ένας από τους άλλους τρεις. Στο τρίτο, μιλά η Τρωάς με τα λόγια και των τριών: μία φωνή που εμπεριέχει και τις τρεις γενιές και που τις υπερβαίνει οδηγώντας σε μία ολική και τελική σύνοψη.

Στη σκηνή, εκτός από τον Δαβίδ Μαλτέζε, που ερμηνεύει τον μονόλογο, παίζει μουσική ζωντανά η ηθοποιός και πιανίστρια Έλλη Ιγγλίζ (επίσης μέλος της ομάδας «Σημείο Μηδέν»). Ως μουσικό όργανο χρησιμοποιείται ένα διαλυμένο και συναρμολογημένο ξανά πιάνο. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, «όλοι οι μονόλογοι ερμηνεύονται από τον ίδιο ηθοποιό. Για το κάθε ένα από τα τρία πρόσωπα θα πρέπει να υπάρχει κάποια ενδυματολογική, ή άλλη, ένδειξη η οποία θα κάνει σαφή και ευδιάκριτη την διαφορά μεταξύ τους σε ό, τι αφορά την ηλικία αλλά και την φυσική και προσωπική κατάσταση τού καθενός. Ο τρόπος με τον οποίο θα αποδοθεί η ιδιαιτερότητα τού κάθε προσώπου, αφήνεται στον ίδιο τον ερμηνευτή αλλά και σ’ εκείνους που θα τον διδάξουν».

«Η “Τρωάς”, μας λέει ακόμα ο Δημητριάδης, καλύπτει τα τρία στάδια της σοφόκλειας πορείας του ανθρώπου, όχι για να τα διαχωρίσει αλλά για να τα συνενώσει, με την έννοια ότι η μέση και το τέλος είναι εξαρτημένα από την αρχή».

Ο **Πρίαμος**, ο **Έκτορας** κι ο **Αστυάνακτας**, τρεις γενιές νεκρών Τρώων, μιλούν αφού όλα έχουν τελειώσει. Με τη γνωστή βαθιά του γνώση της βιαιότητας και του διττού της ανθρώπινης φύσης, ο λόγος δίνεται στους τραγικούς ήρωες για να καταθέσουν την απολογία τους για τον πόλεμο, την πολιτεία τους και τη μοίρα τους, επαναλαμβάνοντάς την παραληρηματικά μέσα σε αυτό τον πέραν του τάφου ορίζοντα, μέχρι το άχρονο.

Η παράσταση της ομάδας «Σημείο Μηδέν», παρότι αποστασιοποιείται από τη στενή έννοια της πολιτικής, δεν παραλείπει την πολιτική με την ευρεία έννοια του όρου, δηλαδή τις σχέσεις εξουσίας και ισχύος που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων και τα αποτελέσματά τους. Μια λαμπρή και ενιαία παράσταση, η οποία αποτελεί μια όαση μέσα στο ιδεολογικό ψέμα που βιώνουμε, υπογραμμίζοντας το έκκεντρο της σύλληψης και τον αιρετικό χαρακτήρα του έργου. Ενός έργου που αντιστοιχεί στους δύσκολους καιρούς μας και απορροφά τις δύσκολες εμπειρίες που ζούμε.

Η «Τρώας» στοχάζεται τη ζωή μας μέσα από συμβολικά πρόσωπα και μύθους της αρχαιότητας. Συνομιλεί μαζί τους, κάνει τους απολογισμούς τους και έρχεται να μεταδώσει ένα μέγιστο μάθημα στον άνθρωπο, την ανάγκη για σχέσεις κατανόησης. Προφητικός ο Δημητριάδης, αδαμάντινος ο λόγος του, συνταρακτικός στις αλήθειες και τις επισημάνσεις του.

Η σκηνοθεσία του **Σάββα Στρούμπου**, ενός από τα πιο αγαπητά πρόσωπα του θεάτρου μας και από τους πλέον υποσχόμενους σκηνοθέτες της γενιάς του, συνθέτει χάρις στην ανθρωπιστική αντίληψή της και την ολότελα αντι-ρεαλιστική επιχρωμάτωσή της, έναν κόσμο ονειρικό και ταυτόχρονα εφιαλτικό μέσα από τον οποίο απελευθερώνονται οι ενοχές και οι ορμές μας κρίνοντας παράλληλα τον εαυτό τους και τις αιτίες τους.

ΑΣΤΥΑΝΑΞ

Τι άντρας θα γινόμουν
αν δεν με είχαν σκοτώσει
Δεν θα γίνω ποτέ άντρας
Γεννήθηκα άντρας
αλλά δεν αρκεί

Χαιρετίζουμε την είσοδο στους μονολόγους ενός γεννημένου χαρισματικού ηθοποιού, ενός σπουδαίου καλλιτέχνη που χαιρέται την τέχνη του χωρίς να κοιτάζεται στον καθρέφτη, του **Δαυίδ Μαλτέζε**. Η ερμηνεία του δείχνει, για άλλη μια φορά, το θεατρικό ήθος του. Ο Μαλτέζε γίνεται και είναι μια ποιητική μορφή που μέσα από τη συμπλοκή και το σύμπλεγμα τριών ηρώων δίνει το δικό της εναργές περίγραμμα. Στο συγκλονιστικό του μονόλογο μιλά στην αίθουσα, μιλά στους θεατές, μιλά στον εαυτό του δείχνοντας μια απίστευτα συγκεντρωμένη επιμέλεια και υποκριτική οξύνοια.

Συμπληρώνει και τονίζει την αλήθεια του κειμένου και ψάχνει τις βαθιές χαρακίες στην ψυχή των ηρώων. Με την καλοακονισμένη του σωματικότητα κάνει παρόν το παρελθόν, από το μυθικό, πιθανό το παράδοξο. Αφομοιώνει τους δραματικούς χαρακτήρες των ηρώων με μια χροιά τερπνότητας όπου χρειάζεται, με λόγο καθαρό και σταθερό, μουσική εκφραστικότητα και κίνηση απόλυτα πειθαρχημένη. Ένα κατόρθωμα της ποιητικής δύναμης του Ηθοποιού.

Από την άλλη πλευρά της σκηνής, μας μάγεψαν οι ελιγμοί, οι σπειροειδείς κινήσεις της ανθρώπινης εφευρετικότητας από την αποκάλυψη που φέρει το όνομα **Έλλη Ιγγλίζ**. Επιβλήθηκε έξοχα στην παράσταση, με χάρη και σκηνική παρουσία. Αυτή και το πιάνο της αποτελούσαν ένα αδιαίρετο σύνολο, ένα θαυμάσια μοναδικό πνευματικό πλάσμα. Λιτή, μετρημένη, ευφάνταστη. Ένα εύρημα!

Η παράσταση “Τρωάς” ενώνει, καθησυχάζει αλλά δεν εφησυχάζει, μελαγχολεί και ευφραίνει, ενεργοποιεί και προβληματίζει τον θεατή. Ευχόμαστε να συνεχιστεί και την επόμενη χρονιά!